

OVER BOZE MENSEN EN CONFLICTEN

J.C. Bette

In Jezus' woorden over het christelijke leven krijgen we hier in dit deel van de Bergrede (Mat.5:38-42) onderwijs voor ons gedrag in relaties voorgehouden. Wie wil weten hoe je als discipel van Jezus met de mensen om je heen zult omgaan, die vindt hier raad. Wie eraan werkt deze principes in daden om te zetten, zal bemerken waarom deze gouden regels zelfs bij vijanden van het christelijk geloof respect hebben opgeroepen. Kort en goed: Jezus verbiedt alles (houding en daden) wat uit een niet vergevingsgezind en wraakzuchtig hart voortkomt.

'Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: Oog om oog en tand om tand. Maar Ik zeg u, de boze niet te weerstaan, doch wie u een slag geeft op de rechterwang, keer hem ook de andere toe; en wil iemand met u rechten en uw hemd nemen, laat hem ook uw mantel; en zal iemand u voor één mijl pressen, ga er twee met hem. Geef hem, die van u vraagt, en wijs hem niet af, die van u lenen wil.' (NBG)

'Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: "Een oog voor een oog en een tand voor een tand." En ik zeg jullie je niet te verzetten tegen wie kwaad doet, maar wie je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe te keren. Als iemand een proces tegen je wil voeren en je onderkleed van je wil afnemen, sta hem dan ook je bovenkleed af. En als iemand je dwingt één mijl met hem mee te gaan, loop er dan twee met hem op. Geef aan wie iets van je vraagt, en keer je niet af van wie geld van je wil lenen.' (NBV)

De wet waarnaar Jezus verwijst vinden we in Ex.21:23-25 en Lev.24:18-20. Deze wetsregel was door God ingesteld om te voorkomen dat iemand zichzelf ging wreken en het recht in eigen hand nam. Deze wet tegen de 'wedervergelding' (de 'lex talionis') bestond uit het principe dat op een bepaalde overtreding een overeenkomstige vergelding stond. Het gaat hier dan om een situatie waarbij een volksgenoot zijn naaste lichamelijk letsel toebracht. Het gebod zorgt ervoor dat de vergelding volgens goed recht overeenkomstig de overtreding was en de perken niet te buiten ging. De joodse rechtbank moest daarop toezien. Op die manier werd voorkomen dat men het recht in eigen hand ging nemen, waardoor gemakkelijk een spiraal van geweld kon ontstaan. De Farizeeën en Schriftgeleerden hadden deze wetsregel ook naar de persoonlijke levenssfeer overgebracht. En dat terwijl er toch in Lev.19:18 staat: 'Wees niet haatdragend. Als je iemand iets te verwijten hebt, roep hem dan ter verantwoording en laad niet omwille van een ander schuld op je door je te wreken of wrok te blijven koesteren. Heb je naaste lief als jezelf. Ik ben de HEER.'(NBV). De vergelding behoorde dus principieel binnen de kaders van de rechterlijke macht en niet in de persoonlijke levenssfeer. Binnen Gods volk zou naastenliefde het leidende beginsel moeten zijn!

De vergelding wordt door Jezus ook niet volledig afgewezen, maar alleen in persoonlijke relaties. De vergelding door God blijft gehandhaafd (Mar.8:38; vgl. Rom.12:14-21; 1Kor.3:17). Jezus roept hier op tot grote onbaatzuchtigheid en de bereidheid om (als het blijkbaar niet anders kan) persoonlijk moeite en verlies te lijden. Hij roept op om kwaad met goed te vergelden.

Het direct vergeldend reageren op een belediging, haast hebben om in de tegenaanval te gaan, een twistzieke aard, scherpte in het laten gelden van je eigen rechten, dat alles is tegen de beginselen zoals Jezus ze ons hier voorhoudt. Opnieuw blijkt dat het Bergredeleven niet in eigen kracht uit te werken is: het roept om de doorwerking van de door Jezus beloofde Heilige Geest in ons karakter en dagelijks leven! Wat Jezus ons hier voorhoudt is de karakterschets van een christen. Jezus zegt: Vergeld geen kwaad met kwaad! Hij wijst ons de hogere weg van liefde en goedwillendheid.

Wie Jezus werkelijk willen volgen behoren alle kwaadwilligheid weg te doen. Dat rebelse, direct opstandige van de oude mens hebben we voor dood te houden. We leren hier goed voor kwaad te geven en zegen voor vloeken. En dan gaat het niet alleen om mooie woorden, maar zeker ook om liefdevolle daden. Het kan niet anders dan dat dit een weg van zelfverloochening inhoudt. Ieder van ons zal er moeite voor moeten doen om vriendelijk te zijn tegen de ander die nu juist zeer onvriendelijk tegen jou optreedt. Wij die geloven moeten leren veel te verdragen. We zullen veel moeten dragen, liever dan de ander rancuneus aanstoot te geven of te bezeren. Het is een hele leerweg om onbaatzuchtig te worden. Onze gedachten moeten niet in eerste instantie zijn 'hoe die ander zich tegenover mij moet opstellen', maar 'wat wil Jezus dat ik hier doen zal?'

Wie is de boosdoener?

De Griekse woorden *tōi ponērōi* kunnen vertaald worden met 1. de boze (mens); dat wil zeggen de 'tegenstander' die jou benadeelt en 2. het boze, het kwaad; dat is dan hier, evenals in vs.37 het in de wereld aanwezige kwaad, het onrecht en 3. de Boze; namelijk satan, de duivel. Moderne uitleggers kiezen veelal voor de eerste mogelijkheid. De verbinding met het vervolg van de tekst wekt echter de indruk dat deze 'boze' niet zomaar samenvalt met de personen die je nadeel toebrengen. Er is meer aan de hand dan alleen die mens erop aan te zien. De context van vs.38-42 wijst ook op de tweede betekenis (vgl. ook vs.37), namelijk het algemene kwaad dat zich in onrecht en ruzie manifesteert. En zelfs voor de derde mogelijkheid is iets te zeggen. In het NT wordt de satan meer dan eens aangeduid als 'de Boze'. Het is wel waar dat Jacobus (4:7) ons juist oproept 'weerstand te bieden aan de duivel', maar dan gaat het om weerstand tegen het kwade waartoe hij ons persoonlijk en direct wil verleiden. Hier in de woorden van Jezus gaat het om het onrecht dat hij ons via andere 'boze' mensen aandoet. En dan geldt tegenover die andere mens dat we ons niet met hand en tand zullen verzetten door in de vergeldende tegenactie te gaan.

Persoonlijk zie ik een intrinsieke verbinding tussen de drie genoemde vertaal-mogelijkheden en weet daarom niet goed waarom het noodzakelijk zou zijn hier al te

veel te onderscheiden. De boze mens laat zich immers leiden door het algemene kwaad dat in hem en in de wereld huist en waar de Boze ten diepste de veroorzaker van is. Wanneer we de Boze in deze woorden van Jezus betrekken, zien we een aansluiting oplichten van deze verzen met de zaligspreking in een eerder deel van de Bergrede (5:10): 'Zalig wie om de gerechtigheid vervolgd worden: van hen is het hemelrijk' en op een lijn staan met de zesde bede uit het Onze Vader: 'Verlos ons van de Boze' (6:13).

Volgelingen in vervolging

Het gaat erom dat een volgeling van Jezus er niet op uit is om zijn of haar recht per se te willen halen. Wij zijn immers gelovigen die op weg zijn om 'in te gaan' in het Godsrijk en die (mede daarom) aangevochten worden door de boze mensen en de boze duivel met allerlei plagerijen, pesterijen en zelfs vervolging! Deze woorden van Jezus handelen over specifieke situaties en niet over de mensenliefde/naastenliefde in het algemeen (zie daarvoor vers 43-48)! Leert ook Paulus niet dat christenen vervolgd zullen! worden (2Tim.3:12; vgl. Rom.12:14)? In tegenstelling tot het 'oog om oog' en 'tand om tand', d.w.z. de weg van het recht, gebiedt Jezus Zijn discipelen geen weerstand te bieden, dat wil zeggen niet te procederen tegen hun aangedaan onrecht, maar liever te lijden omwille van het discipelschap.

Jezus eist hier niet een beter rechtsprincipe, maar een totaal andere, betere houding ten opzichte van de naaste, die, als zij consequent aanwezig is, veel rechtspraak overbodig maakt. Er is trouwens in het geheel geen tegenstelling tussen het afzien van het eisen van recht voor zichzelf en het erkennen en handhaven van de rechtsorde, het recht in het algemeen, omwille van de gemeenschap (vgl. Rom.13:1-7 met 1 Cor.6:1-10).

Wanneer we de Engelse NIV-vertaling van deze tekst (Mat.5:39) in het Nederlands omzetten, wordt het: 'weersta geen persoon die je kwaad doet'. Het gaat er daarbij niet om dat wij zijn of haar totaal verkeerde gedrag goedpraten. Ook gaat het er niet om dat we ons niet zouden mogen beschermen tegen iemand die ons bijvoorbeeld in een vlaag van verbijstering of woede met een wapen aanvalt. Maar het gaat erom dat we geen wraak nemen. Afzien van revanche!

Die andere wang...

In de verzen 39b-42 worden enkele voorbeelden uit de praktijk benoemd. Het slaan op de rechterwang betekent waarschijnlijk meer dan een fysieke klap op je gezicht krijgen. Als men iemand op de rechterwang wil slaan, dan moet men dat met de rug van de hand doen. Zo'n slag werd door de joden en wordt tot op heden in het Midden-Oosten nog als een van de ergste beledigingen beschouwd. Het gaat hier dus om een aantasting van onze waardigheid. Jezus veronderstelt hier overigens wel de onschuld van de discipelen! De andere wang toekeren betekent hier eenvoudig: afzien van vergelding (vgl. Spr.20:22; 24:29) en ervoor kiezen om je kwetsbaar op te stellen.

Het betekent niet uitdagend, als iemand die overal boven staat, aan degene die slaat je andere wang voor te houden voor de volgende klap... Ouders moeten hun kinderen dan ook niet leren alles maar over zich heen te laten komen en dan doen alsof dit zo moet op grond van dit Bijbelvers. Dat is de tekst geheel buiten de context trekken en daarmee laten we de Bijbel buikspreken. Dat is onjuist.

Agressie roept agressie op. Het ligt heel voor de hand om terug te slaan. Het is daarom heel opvallend dat Jezus zijn (volwassen) volgelingen leert agressie te beantwoorden met een zekere meegaandheid. Jezus zelf is ons in deze houding voorgegaan (Matt. 26:67-68; 27:30; 1Pet.2:23; zie Rom.12:19,21; 2Kor.11:20; 1Tes.5:15).

Nogmaals wil ik benadrukken: aangezien deze woorden geen wetsteksten zijn en Jezus geen nieuw rechtsprincipe bespreekt, is er geen tegenspraak tussen deze woorden van Jezus en bijvoorbeeld zijn houding in Joh.18:22-23.

Voor de rechter komen...

Het tweede voorbeeld gaat over iemand die voor het gerecht gedaagd wordt (krithēnai betekent procederen). Volgens de wet had een schuldeiser geen recht om de mantel, het overkleed van de schuldenaar, voorgoed tot pand te nemen. Hij moest het hem voor zonsongang teruggeven (Ex. 22:25-27). Het bovenkleed waar het hier om gaat was vroeger van veel meer betekenis dan wat de gedachte aan een mantel bij ons oproept. Het was de bescherming tegen de regen overdag en functioneerde als een wikkeldeken tegen de koude nacht.

Het verschil in het voor de rechtbank komen zoals beschreven in vs.40 en vs.25 is, dat het in vers 25 om een gerechtvaardigde aanklacht gaat, terwijl het hier blijkbaar om een slimme soort van beroving gaat, nota bene in de vorm van een rechtszaak. Een discipel moet zijn bereidheid om de rechtszaak te mijden daarin tonen, dat hij zijn tegenstander niet alleen het geëiste, maar zelfs méér dan dat vrijwillig geeft.

De apostel Paulus geeft in 1Cor.6:1-8 adviezen die overeenstemmen met wat Jezus hier leert over geweldloosheid en de rechtsgang van christenen.

Meer dan het gewone

Het derde voorbeeld brengt ons bij de Romeinse bezettende macht in Jezus' dagen. Het gebeurde regelmatig dat joodse mannen of vrouwen gedwongen werden om als lastdrager voor de bezettende macht op te treden (verg.27:32). Zoiets is misschien voor 'één mijl' nog wel te doen. Maar het is een aanslag op je eigen tijd en energie, nog los van de vernedering vanwege het slaafse element erin. Maar Jezus geeft aan: wees bereid desnoods een tweede mijl met de vreemde overheerser mee te gaan. Het gebod vraagt hier een vorm van bereidheid tot inzet bij dwangarbeid. Hoe kan het 'vreemder'... Je moet dan toch wel veel van je trots en eigenwaarde afleggen en je op andere, hogere waarden richten...

Met liefde lenen

Het vierde voorbeeld gaat over de bereidwilligheid om te geven en te lenen aan wie hierom vraagt. Hierbij is in de context niet te denken aan de zorg voor arme mensen,

maar aan het vragen van mensen die verkeerd willen en die handelen als werktuig van de tegenstander. Denk aan uitzuigerij. We lezen er bijvoorbeeld over in Hebr. 10:34: 'U hebt meegeleefd met de gevangenen onder u, en toen u van uw bezittingen beroofd werd, hebt u dat in vreugde aanvaard, in de wetenschap dat u iets beters bezit, een blijvend bezit voor uzelf.'

Het lenen is natuurlijk volgens de joodse wet renteloos (Ex.22:25). Dit laatste voorbeeld is het meest algemeen en toont nog eens overduidelijk de eis van Jezus dat de discipelen als norm voor hun gedrag ten opzichte van de naaste zich niet moeten laten leiden door het gebruikelijke recht, maar als kinderen van God door liefde en welwillendheid. Dit is de zaak: verzet je niet met behulp van de rechter tegen het lijden omdat je christen bent, maar kies er liever voor het onrecht vrijwillig te dragen.

Dan maar onrecht lijden...

Ik moet dan wel direct denken aan wat Paulus deed toen hij onrechtmatig behandeld werd en vraag me af of dat wel bij Jezus' woorden aansluit. De apostel Paulus heeft zich meer dan eens beroepen op zijn rechten als Romeins burger. Maar hij deed dit nooit om het lijden te ontlopen of om zijn recht te halen tegenover de joden! Hij deed het uitsluitend in een procesgang waarin hij was verwickeld geraakt door anderen. Daarin moeten we een wijze les leren. Paulus' assertiviteit ging niet tegen Jezus geboden in! Hij heeft zich jaar op jaar bloot gesteld aan het vele onrecht dat men hem heeft aangedaan: 'Worden we bespot, dan zegenen we; worden we vervolgd, dan verdragen we het; worden we beledigd, dan antwoorden we vriendelijk. Tot op dit ogenblik zijn wij het uitschot van de wereld, het uitvaagsel van de mensheid.' (1Cor.4:12)

Jezus heeft deze gedragslijn niet alleen onderwezen, maar is ons er zoals hierboven aangegeven, zelf in voorgegaan (nogmaals, zie Matt. 26:67-68; 27:30; 1Pet.2:23; Rom.12:19,21; 2Kor.11:20; 1Tes.5:15). Het rijk van God gaat men binnen door onrecht te (moeten/willen) lijden van de kant van de tegenstander van God. De bevrijding komt in deze voor een volgeling van Jezus niet van de kant van de aardse rechter, maar door de komst van het hemelrijk (6:10-13).

Moet het onrecht dan zegevieren, ofwel: hoe gingen Jezus en de apostelen met onrecht om? Die vraag komt bijna automatisch naar boven. Zal het onrecht door onze meegaande houding dan niet zegevieren? Dat kan zeker de bedoeling niet zijn. Als de Here Jezus geslagen wordt, roept hij de soldaat die hem slaat wel degelijk ter verantwoording.

Jezus zegt: 'Waarom ondervraagt u mij? Vraag het toch aan de mensen die mij gehoord hebben, zij weten wat ik gezegd heb.' Toen Jezus dat zei gaf een van de dienaren die erbij stonden, hem een klap in het gezicht: 'Is dat een manier om de hogepriester te antwoorden?' Jezus zei: 'Als ik iets verkeerd gezegd heb, zeg dan wat er verkeerd was, maar als het juist is wat ik heb gezegd, waarom slaat u me dan?'

Christelijke assertiviteit

Jezus stelt de wijze waarop Hij verhoord wordt aan de kaak. Waarom wordt Hij als verdachte gehoord over hetgeen Hij onderwezen heeft? De normale gang van zaken zou zijn om getuigen op te roepen. Annas moet degenen die Jezus in het openbaar hebben horen spreken, ondervragen. De meeste mensen die Hem in de synagogen en de tempel hebben horen spreken, zijn tijdens dit nachtelijke verhoor niet aanwezig. Door middel van 'zie, zij daar' wijst Jezus op een paar aanwezigen, waarschijnlijk joodse soldaten die ter bewaking aanwezig zijn. Zij hebben Jezus horen spreken in de tempel! Het feit dat Jezus Zich nu als beschuldiger! opstelt in plaats van als gedaagde wordt Hem niet in dank afgenomen. Eén van de leden van de tempelpolitie die zich als jood uiteraard onvoorwaardelijk achter de hogepriester stelt, kiest tegen Jezus. Hij is verontwaardigd over de wijze waarop Jezus Zich opstelt: een gedaagde behoort nederig en beleefd te zijn en moet schuld bekennen. Bij Jezus is deze houding zijns inziens niet te merken. Hij geeft Jezus een klap in het gezicht (mogelijk met een stok).

Maar dan reageert Jezus op die agressie: zelfs al was iemand een gevangene, dan nog had hij recht op een waardige behandeling. Zo'n behandeling als van deze politieagent, een gevangene slaan zonder daartoe opdracht ontvangen te hebben, hoort zeker niet tot het rechtvaardig omgaan met arrestanten. Al doet de klap misschien geen enorme pijn, het is toch een grote belediging voor Jezus. En het feit dat Annas de man niet bestraft, maakt het pijnlijke voor Jezus nog groter.

De daad van de gerechtsdienaar is volkomen onterecht. Jezus roept hem ter verantwoording. Hij wil geen willekeur, maar recht! Er mag pas geslagen worden als daar reden toe is, maar dat moet dan wel eerst uitgezocht worden. Als Jezus verkeerd gesproken heeft, moet dat eerst bewezen worden door een afdoend getuigenis. Jezus zegt: 'getuig' en dat is direct gericht tot de man die geslagen heeft en doet vermoeden dat hij Jezus wel eens heeft horen spreken in de tempel. Hij kan dus zelf getuigenis afleggen over de juistheid of onjuistheid van Jezus' woorden. Als ze 'goed' zijn, dan was er geen reden om te slaan. Het verhoor van Annas is mislukt. Er is geen enkel belastend bewijs tegen Jezus gevonden. Maar Jezus neemt niet persoonlijk wraak! Zijn hart is vol liefde, ook voor deze man.

Als Paulus veel later iets als onrecht beoordeeld in het gedrag van zijn broeder Petrus, verzet hij zich openlijk tegen hem (Gal.2:1-20). Maar dat alles in de Geest van Christus. Geen sprake van woede of geldingsdrang. Ik denk dat alleen in de omgang met Gods Woord en door het licht van de Heilige Geest zullen wij in staat zijn te onderscheiden wanneer we lijdzaam en verdragend zullen zijn (de andere wang toekeren) en wanneer we zullen opkomen voor het recht. Het luistert nauw in het leven in de navolging van Jezus, dat is het leven vanuit de doop in de Heilige Geest! Er kan een enorme strijd in ons hart plaats vinden om Jezus in deze leefregels van zijn Rijk te volgen. Het zal heel wat kosten voordat we ons hierin aan Hem kunnen toevertrouwen. Maar Hij die de strijd op Golgotha overwon in de dood, is in staat de strijd in ons hart tot overwinning te brengen in ons leven.

'Kerk en staat'

Alle in deze verzen 38-42 genoemde voorbeelden betreffen aanwijzingen voor discipelen, volgelingen van Jezus. Het is messiaanse ethiek van het Koninkrijk van God en geen algemene wetgeving voor de overheid van een land! Hoewel de overheid door God is ingesteld en principieel in dienst van God staat (Rom.13:2-4), kunnen we de staat maar niet zo scharen onder de volgelingen van Jezus. Bovendien heeft de overheid van doen met een volk, dat in zijn totaliteit zeker ook niet gerekend kan worden tot de volgelingen van Jezus. Daarom gelden in het koninkrijk der Nederlanden andere regels dan in het koninkrijk van God.

Aan christenen schrijft Paulus: 'Vergeld geen kwaad met kwaad, maar probeer voor alle mensen het goede te doen. Stel, voor zover het in uw macht ligt, alles in het werk om met alle mensen in vrede te leven. Neem geen wraak, geliefde broeders en zusters, maar laat God uw wreker zijn, want er staat geschreven dat de Heer zegt: 'Het is aan mij om wraak te nemen, ik zal vergelden.' (Rom.12:17-19)

Maar even later, als het gaat over de regeermacht van de overheid schrijft hij: 'Wie doet wat goed is heeft van de gezagsdragers niets te vrezen, alleen wie doet wat slecht is. U wilt niets van de overheid te vrezen hebben? Doe dan wat goed is en ze zal u prijzen, want ze staat in dienst van God en is er voor uw welzijn. Maar wanneer u doet wat slecht is, kunt u haar beter vrezen: ze voert het zwaard niet voor niets, want ze staat in dienst van God, en door hem die het slechte doet zijn verdiende straf te geven, toont ze Gods toorn.(Rom.13:3,4).

De Bijbel maakt dus een duidelijk onderscheid tussen de individuele christen in zijn persoonlijk leven en de christen in zijn verhouding en onderworpenheid aan de overheid. Hierin zit een behoorlijk spanningsveld, zoals overigens in heel het christenleven!

Spanning en spagaat

Wij leven als christenen in die beide sferen: enerzijds als kinderen van Gods koninkrijk, (Fil.3:20), anderzijds als burgers van Nederland. Als christen heb ik te maken met de wet van de liefde die geen persoonlijke (!) vergelding toestaat, maar als burger van ons land heb ik wel degelijk de plicht om het kwaad tegen te gaan en zelfs (als je bijvoorbeeld overheidsdienaar bent, bijvoorbeeld een rechter) het kwaad te vergelden. Zoals gezegd, een merkwaardige spagaat. Als je op straat wordt neergeslagen door een maniak, mag je dit niet persoonlijk (of via familiekracht) vergelden. Geen 'eerwraak'! Toch zal je als Nederlander deze boze mens bij de politie moeten aangeven, omdat hij een gevaar is voor de samenleving! Daarom geloof ik trouwens ook dat je een inbreker maar niet zo zijn gang moet laten gaan...

Binnen de christelijke gemeente doen zich ook zulke spanningsvelden voor. Soms moet je als persoon die leiding geeft stevig optreden (1Cor.5:13). Dat noemen we de tucht,

die ten diepste een maatregel van liefde en tot inkeer brengen is. Hoe dan ook, het moet vrij zijn van enige (ver)geldingsdrang.

Coretta King, de weduwe van de bekende Martin Luther King, de man die zeer veel heeft geleden in zijn geweldloze strijd tegen de veronderstelde rassenongelijkheid, liet uiteindelijk merken dat haar man geen bitterheid of wraak in zijn gedachten had. In een interview zei ze: 'Wraak en vergelding passen niet in ons geloof'.

Omgaan met moeilijke relaties

We hebben allemaal wel eens met boze (boosaardige) of 'moeilijker' mensen te maken. Laten we ons realiseren dat we veelal ook zelf een aandeel hebben in het aanwakkeren of uitdoven van een conflict. We hebben allemaal Gods hulp nodig om goed te reageren op mensen die kwetsen of misbruik maken. Soms moeten we goede invloed op gevaarlijke mensen uitoefenen, soms vergevend zijn en toch ook positie innemen.

Wie denkt dat het christenleven gemakkelijk is, die heeft het mis. Er zijn veel situaties waarin we het nodig hebben dat God ons een weg bereid en er is maar weinig zo ingewikkeld als omgaan met mensen van wie het gedrag moeilijk te aanvaarden is of die zelfs geheel onaanvaardbaar gedrag vertonen. Soms ligt er aan durend moeizaam gedrag een diep ongeestelijke oorzaak of een persoonlijkheidsstoring ten grondslag.

Wie met zulke als maar niet veranderende extremen niet langer kan omgaan, die zoekt naar goede raad en een oplossing. Het is dan wijs te overdenken of er geen mogelijkheid is de moeite (en in sommige gevallen zelfs de 'boze' mensen die de moeilijkheden veroorzaken) uit de weg te gaan.

Je vreedzaam verweren tegen pijn die mensen soms voortdurend veroorzaken en tegen zaken die het leven met God belemmeren, is een positief geestelijke zaak, die we kunnen en soms zelfs wel moeten ondernemen (voor de eigen veiligheid bijvoorbeeld). Zulk verweren kan erin bestaan de situatie of persoon/personen uit de weg te gaan.

Gods weg is stelling nemen tegen slechte dingen, wat soms ook inhoudt dat we stelling nemen tegenover mensen die ons het leven moeilijk en zuur maken. Daarom waarschuwt de Bijbel ons om niet in slechte relaties te blijven steken of met voor ons schadelijke mensen om te gaan. De waarschuwing is dan ook om hen uit de weg te gaan! God wil, voor zover ik het begrijp, dat we niets te maken zullen hebben met mensen die ons leven en het leven dat Hij met ons voorheeft voortdurend willen trainneren of verknoeien. Koning David heeft daarover heel wijze woorden gezegd:

'Ik stel geen schandelijke dingen voor mijn ogen; ik haat het doen der afvalligen, het kleeft mij niet aan. Een verkeerd hart wijkte verre van mij, de boze wil ik niet kennen. Wie zijn naaste heimelijk lastert, die zal ik verdelgen. Dat is volgens NBV: (Wie heimelijk een vriend belastert, leg ik het zwijgen op). Wie hoog van ogen en trots van hart is, die duld ik niet. Mijn ogen zijn op de getrouwen in den lande om bij mij te wonen; wie

onberispelijk wandelt, die zal mij dienen (helpen). In mijn huis zal geen bedrieger wonen; de leugenspreker zal niet bestaan voor mijn ogen.' (Psalm 101:3-7).

De meeste mensen die met zeer moeizame, voor hen schadelijke relaties van doen hebben, zouden geestelijk verder kunnen groeien als ze zich het volgende zouden realiseren en eigen maken:

- Ga mensen die je schade berokkenen zoveel als mogelijk uit de weg
- Neem duidelijk stelling in een pijnlijke relatie
- Zonder je af van mensen die destructieve patronen in hun leven hebben en houden en niet bereid zijn dit te veranderen
- Zoek mensen die goede dingen doen en liefde uitdragen en die de kracht van de Geest bezitten om bovenstaande Bijbelwoorden van Jezus en David wijs uit te leven
- Huiselijk geweld, pesten, vernedering, bedreiging, verwaarlozing, manipulatie, intimidatie, liefdeloosheid en de gevolgen van drankmisbruik zijn zeer slecht voor iedereen en maken meer stuk dan je lief is

Samenvattende gedachten

Het lijken wel bijna onmogelijke eisen, die de Here Jezus hier in de Bergrede aan zijn volgelingen stelt. Maar we moeten goed bedenken: deze uitspraken van Jezus gelden wel voor ons, altijd en overal, maar nooit domweg en absoluut. Het zijn modellen, voorbeelden van principes. Modellen van meer dan gewone, door de Geest bewerkte gerechtigheid. Maar ook voorbeelden die in elke situatie moeten worden toegepast met de wijsheid van de discipel die de navolging van Jezus kent.

Het is niet juist om op grond van deze woorden volkomen weerloosheid voor te staan. Ook zijn dit geen regels die ons ertoe brengen de misdaad maar zijn gang te laten gaan. Wat Jezus bedoelt, maakt Hij duidelijk in de door Hem getekende toepassingen. Toelichtingen op de regel die geldt voor persoonlijke intermenselijke verhoudingen en voor discipelen van Jezus. In de wereld van beledigingen, onuitstaanbare mensen, laffe hielentickers en corrupte ellebogenwerkers zal een christen 'geheel anders' zijn, omdat hij of zij Christus heeft leren kennen, dienen en volgen. Maar wat is en blijft het moeilijk het kwade te haten en te leren onderscheiden om 'de kwaden' met Gods liefde lief te hebben! Jezus leert ons: leef en reageer op een ander, hoger niveau!

Juist op dit ethische gevoelige levensgebied is de gehoorzaamheid niet gemakkelijk en nooit goedkoop. Voor deze wijze van leven is veel genade en het werk van de Heilige Geest diep in ons denken, doen en karakter noodzakelijk. We zien, zoals gezegd, deze houding 'als een lam te zijn' terug in het leven van Jezus en zijn apostelen.